

Lid van het partijbestuur (1980-1991):

In 1980 werd ik gekozen in het landelijke partijbestuur. Ik schreef artikelen die te maken hadden met enkele kernkwesties in het debat over het nieuwe partijprogramma. Vooral de relatie van de partij tot het marxisme (en feminisme) en de opvatting over de politieke democratie waren heikele punten. Ik maakte voor Komma (3, 1981) een lang en, vind ik achteraf, knap artikel over de Rus Trofim D. Lysenko (1927-1981), de man die zich keerde tegen de ‘westerse’ genetische wetenschap en daarbij sinds 1936 kon rekenen op de volle steun van het politbureau en het ‘dialectisch materialisme’. Aan het slot trok ik algemene conclusies voor de positie van de communistische partij jegens de marxistische theorie. Onlangs mocht ik in New York (december 2009) op basis van dat artikel een inleiding houden op een internationale Lysenko-conferentie (bij ‘nieuws’ en marxisme).

Toen de tegenstellingen in de partij tot breuken leken te leiden, probeerde ik in een reeks van vier artikelen in Politiek&Cultuur uit te leggen waarop de moderne opvattingen over ‘marxisme’ berustten, en waarom het bij vernieuwing niet noodzakelijk ging om een verraad aan de beginselen. Aan die stukken heb ik een jaar dag en nacht gewerkt, maar het was niet zoals vroeger bij Politeia. Indertijd konden theoretische beginselen, en ‘Verlichting’ door gezamenlijke scholing en debat, een groep studenten gidsen naar een gezamenlijke besluitvorming. Maar nu (1982-1983) werden mijn ‘verlichtende’ artikelen eenvoudigweg betrokken op het kamp waarin ik me zou bevinden. Dat was achteraf gezien niet zo vreemd omdat ik de figuur van Lenin, met al zijn goede bedoelingen, ondanks alle kritiek toch bleef verdedigen tegen verguizing. Hoe dan ook, het ging overal en ook bij mij, om wantrouwen, gekwetste trots, geldingsdrang en machtsstrijd: daaraan hielpen geen lieve moedertjes.

Ik kwam terecht in de commissie voor het nieuwe partijprogramma (1983-1984), was daarvan de technisch voorzitter, en maakte van dichtbij mee hoe onze krachtenloze pogingen om eenheid te scheppen strandden in een baaiend van gekrakeel. Ik leerde dat de ‘vleugels’ van mensen die alles bij het oude wilden laten en van hen die de organisatie onmiddellijk wilden laten fuseren met PPR en PSP, van conservatisme en opheffing, de volle steun kregen van de publiciteitsmedia, en dat de mensen van het progressieve centrum werden uitgemaakt voor

grijze muizen en twijfelaars. Deze ontwikkelingen maakten de ‘princiële vernieuwers’, waartoe ik me rekende, vleugellam. Bij de verkiezingen van 1986 verdween de CPN zelfs uit de Kamer, omdat de kiezers geen behoefte hadden aan een ‘partij van de daadkracht’ die rollend op straat lag. Aan de vooravond van die afgang waren al samenwerkingsbesprekingen met PSP, PPR en EVP begonnen, die in 1989 leidden tot een gezamenlijke lijst van Groenlinks, die weer de fusie van PPR, PSP, CPN en EVP inluidde. Het nieuwe partijprogramma (1984) had de weg naar deze fusie geëffend, omdat dit de partners duidelijk maakte dat de CPN, ook theoretisch, gekozen had voor de politieke democratie en voor gelijkwaardige partnerschappen.

In 1984 werd ik gekozen tot lid van het Dagelijks Bestuur. Als vrijwilliger kreeg ik onder meer de portefeuille van Vrede en Veiligheid, en werd daardoor de vertegenwoordiger van de CPN in het ‘Komitee Kruisraketten Nee’ (KKN). Die actie nam me volledig in beslag, en ik behoorde tot degenen die in 1987, na het besluit van de regering-Lubbers om toch te plaatsen, het ‘Breed Initiatief tot Voortgezette Actie tegen de Kruisraketten’ (BIVAK) oprichtten. Ik kon de moed opbrengen om op een Internationaal Vredessymposium in Tokyo van de Japanse Communistische Partij (1985), in het bijzijn van vertegenwoordigers van de CPSU, te pleiten voor een gebaar van Russische zijde om tegemoet te komen aan de eisen van de Nederlandse regering inzake de bevestiging van de Russische raketten op een gewenst aantal. Het was immers een unieke kans om in te grijpen in de besluitvorming in het Westen, en om een neerwaartse spiraal van kernbewapening in beweging te zetten. Ik kreeg voor mijn interventie een volle pagina de ruimte in *De Waarheid*, die zich toen nog maar weinig aantrok van de handel en wandel van het partijbestuur. De CPSU vroeg het partijbestuur van de CPN daarop om nadere explicatie, die zij prompt kregen. Naderhand bleek dat de Sovjet-Unie inderdaad voldaan had aan de voorwaarden van het Nederlandse regeringsbesluit inzake de plaatsing van SS20-raketten, en dat het besluit tot plaatsing dus onrechtmatig was. De public relations zijn nooit hun sterke kant geweest. Maar misschien wisten ze toen al dat de lijn-Gorbatsjov zou leiden tot opschorting van alle plaatsing van nieuwe kernwapens, en gaven zij er de voorkeur aan direct zaken te doen met Reagan in plaats van via Nederland in te spelen op de onenigheid binnen de NAVO.

Vanaf 1987 was ik redacteur, later hoofdredacteur, van het theoretische blad van de CPN, *Politiek&Cultuur*. We maakten speciale nummers, gewijd aan de Vredesbeweging en aan Gorbatsjovs *perestroika*. Toen de CPN werd opgeheven ging P&C nog enkele jaren door. Ik denk met veel plezier terug aan de samen met Herman Meijer geschreven terugblik op 1968

en de studentenbeweging (1993): wat had ons indertijd bewogen? Ik had een vliegende start in Groenlinks als lid van de werkgroep-‘Vrede en Veiligheid’ dat met geld van het KKN een prestigieus congres organiseerde over ‘Gedeelde Veiligheid’ (1991). Daarna moest ik de nevenactiviteiten staken om mijn proefschrift te kunnen schrijven. Sindsdien staat mijn politieke activiteit op een laag pitje, en zijn de nieuwe generaties aan de beurt.

Ik heb veel opgestoken in de CPN, van colportereren tot formuleren, en van de geschiedenis van de arbeidersbeweging tot die van het marxisme. Ik leerde moeiteloos spreken in het openbaar, desnoods alleen van aantekeningen. Ik heb in mijn elf jaar lidmaatschap van het partijbestuur geen enkel royement meegemaakt, hoewel tientallen partijgenoten daar ijverig naar hebben gesolliciteerd. ‘Mijn generatie’ maakte zich via een speling van het lot het marxisme eigen - we kenden dat niet van huis uit; integendeel - en wij verwachtten veel van een marxistische voorhoedepartij. Dat is allemaal historisch verklaarbaar, en het is en blijft een uniek gebeuren. Als mensen uit de partij stapten verketterden we hen niet, maar bleven die vaak tot de naaste vriendenkring behoren.

Er zijn veel sprookjes over die CPN in omloop. Wij zijn geen lid geworden vanwege de Sovjet-Unie: we werden lid omdat de CPN het smoren van de Praagse Lente (1968) fel van de hand had gewezen. We werden lid vanwege de Amerikaanse misdaden in Vietnam en Chili, en op basis van het, nog steeds aannemelijke, idee dat alleen vastbesloten organisatie de klassentegenstander, het imperialisme, terug kon dringen. De CPN wist inderdaad op voorhand wist dat ze het bij het goede eind had, en dat was irritant voor buitenstaanders en bondgenoten. Het fanatieke en belangeloze vrijwilligerswerk vereist nu eenmaal ‘geloof’ in de juistheid van de eigen politieke keuzen en uitgangspunten. Toen de twijfel daaraan partijbreed toesloeg, eind jaren zeventig en begin jaren tachtig (1977-1983), was het gedaan met de unieke positie van zo'n type partij.

Publicaties over de geschiedenis van de CPN, zoals die van Ger Harmsen en Ger Verrips, reiken tot halverwege de jaren zeventig. Daarna vinden de auteurs er niet veel meer aan, en dat is vanuit hun standpunt bezien begrijpelijk. De biografie over Paul de Groot van Jan-Willem Stutje gaat evenmin over ‘mijn’ CPN. Het lijkt me de moeite waard dat historici eens hun licht over die zwanenzang van de CPN (1970-1991) laten schijnen. Twaalf jaar na deze oproep, want deze website is sinds 1998 in de ether, wil ik daar zelf met de biografie van Marcus Bakker een bijdrage aan leveren.